شنبه ۱۶ تیر ۱۴۰۳
۰۱۴
شماره ۴۱۷۸
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE

چین در افغانستان به دنبال چیست؟

■ راجا ورما، دانشیار روابط بین‌الملل دانشگاه شانگهای در مقاله‌ای سرمایه گذاری چین در افغانستان را بی‌نتیجه خواند

سجاد عطاژاده
مترجم

راجا ورما دانشیار روابط بین‌الملل و سیاست خارجی در مدرسه روابط بین‌الملل و امور عمومی دانشگاه بین‌المللی شانگهای در مقاله «آشنایندازی چین در افغانستان؟» که در مجله بین‌المللی Asian Affairs منتشر شده است، به بررسی راهبرد چین نسبت به قدرت گرفتن طالبان در افغانستان پرداخته و با اشاره به اینای راهبرد چین در افغانستان بر «مفهوم جدید امنیت آسیایی» که در آن چالش‌های امنیتی از طریق توسعه اقتصادی مرتفع می‌شوند، سرمایه‌گذاری و همکاری اقتصادی یکن با کابل را در همین راستا تحلیل می‌کند. مولف اما معتقد است احتمالا این سرمایه‌گذاری‌ها، مانند دوره اول حکمرانی طالبان بر افغانستان، راه به جایی نخواهد برد؛ زیرا اولا به دلیل مشکلات امنیتی ناشی از شاخه خراسان گروه داعش، وضعیت امنیتی افغانستان مطلوب نیست و همین مساله توسعه اقتصادی را بسیار دشوار می‌سازد. ثانیا درحالی که چین به شدت نگران فعالیت گروه‌های تروریستی متنسب به اویغورها و جدایی‌طلبان سین‌کیانگ است، طالبان به دلایل مختلف، ارتباطشان با اویغورها را قطع کرده‌اند. ثالثا طالبان نمی‌خواهند وضعیت امنیتی خطرناک بسیار دشوار خواهد بود. ثانیا طالبان نمی‌خواهند (یا نمی‌توانند) روابط خود را با جنبش اسلامی ترکستان شرقی، حزب اسلامی ترکستان و سایر گروه‌های مستقر در افغانستان که یکن آنها را تروریست می‌داند، متوقف کرده یا علیه آنها اقدام کند؛ وضعیتی که منجر به بی‌ثباتی در افغانستان و منطقه خواهد شد.

ساختاربندی مقاله به شرح ذیل است: در بخش اول به نگرانی‌های چین درباره افغانستان و رژیم طالبان پرداخته می‌شود. بخش دوم به راهبرد تعامل چین در افغانستان ذیل «مفهوم جدید امنیت آسیایی» تمرکز دارد. بخش سوم تجربه گذشته یکن درباره دوره اول امارت اسلامی افغانستان را مورد بحث قرار می‌دهد. در بخش چهارم هم به این موضوع پرداخته می‌شود که چرا چین با وجود افزایش تعامل خود با رژیم طالبان ممکن است نتواند به اهداف خود در افغانستان دست یابد. در نتیجه‌گیری نیز توضیح داده می‌شود که چرا دوره دوم امارت اسلامی افغانستان یک آشنایندازی برای چین خواهد بود.

■ دغدغه‌های چین درباره دوره دوم امارت

اسلامی اول، بسیار بعید است که چین بتواند به اهداف خود دست یابد؛ زیرا اولا، اقبالی ظریفت دولتی در افغانستان در کوتاه‌تا میان‌مدت به دلیل وضعیت امنیتی خطرناک بسیار دشوار خواهد بود. ثانیا طالبان نمی‌خواهد (یا نمی‌توانند) روابط خود را با جنبش اسلامی ترکستان شرقی، حزب اسلامی ترکستان و سایر گروه‌های مستقر در افغانستان که یکن آنها را تروریست می‌داند، متوقف کرده یا علیه آنها اقدام کند؛ وضعیتی که منجر به بی‌ثباتی در افغانستان و منطقه خواهد شد.

■ مشکلات مترتب بر بهبود وضعیت دولت در افغانستان

در حال حاضر امارت اسلامی دوم افغانستان توانایی مقابله مؤثر با داعش - شاخه خراسان و سایر سازمان‌های تروریستی فعال در خاک خود را ندارد. باتوجه به حجم چالش‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی که رژیم با آن مواجه است، انجام این کار در کوتاه‌تا میان‌مدت بسیار دشوار خواهد بود. وضعیت امنیتی، به‌ویژه در شرق افغانستان، همچنان شکننده خواهد بود. داعش - شاخه خراسان تشکیل امارت اسلامی دوم افغانستان را محکوم کرده و طالبان را به دلیل عدم اجرای یک نسخه ناب‌تر از اسلام محکوم کرده است. این شاخه از داعش توانسته جنگجویان ناراضی طالبان را با پرداخت حقوق ماهانه ۳۵۰ تا ۶۲۰ هزار دلار آمریکا (حدود ۳۵ هزار تا ۱۰۰ هزار به ارز افغانی)، به استخدام خود درآورد. البته این اتفاق، به‌زیده جدیدی به شمار نمی‌رود، حتی قبل از تشکیل امارت اسلامی دوم افغانستان در آگوست ۲۰۲۱ - داعش - شاخه خراسان توانست صدها سرباز پیاده و فرمانده را از میان نیروهای طالبان جذب خود کند. از سپتامبر ۲۰۲۱ تا سپتامبر ۲۰۲۲، شاخه خراسان داعش ماهانه به‌طور متوسط مسئولیت ۲۳ حمله را که در آن مقامات طالبان و کارکنان امنیتی مورد هدف قرار داده شده‌اند، برعهده گرفته است. این گروه همچنین حملات متعددی را علیه اقلیت‌های قومی و مذهبی مانند هزاره‌ها، هندوها و سیک‌ها، مقامات سابق جمهوری اسلامی افغانستان و اعضای جامعه مدنی که طالبان قول داده بود از آنها محافظت کند، انجام داده است. در سال ۲۰۲۳، طالبان موفق شد چندین تن از رهبران داعش، ازجمله سنالله غفاری، فرمانده داعش شاخه خراسان را کشته یا به اسارت درآورد اما این اقدامات باعث توقف عملیات داعش نشده، البته تعداد حملات شاخه خراسان داعش کاهش یافته اما این گروه همچنان توانایی حمله به اهداف پرارزش چین، ازجمله خارجی‌ها و مسلمانان شیعه را حفظ کرده است.

شاخه خراسان داعش همچنین هدف حملاتی در پاکستان، ایران، تاجیکستان و ازبکستان است. البته هیبت‌الله آخندزاده، رهبر عالی طالبان در جولای ۲۰۲۲ در واکنش به این اقدامات اظهار داشت: «ما به همسایگان خود، منطقه و جهان اطمینان می‌دهیم که ازاین‌خاتمه داد کسی از خاک ما علیه جنبش اسلامی ترکستان شرقی، حزب اسلامی ترکستان نزد، بلکه حتی به حسن محصوم ملقب به ابوحمد التُرکستانی، اولین امیر/رئیس جنبش اسلامی ترکستان شرقی اجازه ایجاد اردوگاه در خاک افغانستان و فعالیت از کابل را داد. حسن محصوم همچنین به عضویت شورای القاعده در افغانستان درآمد و بعدا توسط اسامه بن لادن به ریاست القاعده چین منصوب شد. طالبان هرگز شب‌نظامیان اویغور یا چین بازنگرداند، بلکه از آنها به‌عنوان ابزار چانه‌زنی در مواقع تیرگی روابط با چین استفاده می‌کرد. روابط /همکاری چین با امارت اسلامی زمانی پایان یافت که ایالات‌متحده و نیروهای متحد رژیم طالبان را در سال ۲۰۰۱ پس از حملات ۱۱ سپتامبر سرنگون کردند.

■ چرا راهبرد چین در افغانستان ممکن است تضمین‌کننده موفقیت نباشد؟

راهبرد کنونی یکن در قبال افغانستان به دو دلیل آکنده از پیچیدگی است: اولا، بهبود ظرفیت دولتی در افغانستان در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت به دلیل وضعیت امنیتی خطرناک این کشور بسیار دشوار خواهد بود. ثانیا، طالبان نمی‌خواهد (یا نمی‌توانند) روابط خود را با جنبش اسلامی ترکستان شرقی، حزب اسلامی ترکستان و دیگر گروه‌های تروریستی مستقر در افغانستان متوقف و علیه آنها اقدام کند؛ اقدامی که منجر به بی‌ثباتی در افغانستان و کل